

datum 8 mei 2025

Klimaatbeleid voor een weerbare economie en samenleving

Position paper Nationaal Klimaat Platform tbv rondetafelgesprek 15 mei 2025

Met het sluiten van het klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt vanuit de noodzaak broeikasgasemissies voortvarend terug te dringen. Toen woog het streven naar de effectiviteit van het overheidsbeleid ('tonnen jagen tegen de laagst mogelijke kosten') zwaarder dan de vraag of iedereen mee kon doen. Inmiddels leert de uitvoeringspraktijk dat de meeste mensen graag mee willen doen, maar niet altijd kunnen. Hoe kan klimaatbeleid de bestaanszekerheid van burgers en bedrijven versterken? Dat is het vraagstuk waar het Nationaal Klimaat Platform dag in dag uit mee bezig is¹. Anno 2025 mag van een aanvullend klimaatpakket worden verwacht dat het toekomstperspectief biedt en bijdraagt aan een weerbare economie en samenleving.

Werk aan de basis

Het Pakket voor Groene Groei bevat maatregelen om onze afhankelijkheid van energie van buiten Europa te verminderen. Het kabinet kiest daarbij voor versterking van het centrale deel van het energiesysteem, met grootschalige opwekking en distributie. Dan gaat het om windenergie en gaswinning op de Noordzee, inzet van biomassa met CCS voor stroomproductie, de ontwikkeling van kernenergie en verzwaring en slimmer benutten van het stroomnet.

Wat ontbreekt zijn de maatregelen gericht op ontwikkeling van het decentrale deel van het energiesysteem. Hier is nog een wereld te winnen. Door opwek en gebruik van energie zoveel mogelijk binnen de locatie of regio te combineren wordt de lokale basis van ons energiesysteem versterkt en kunnen we de transitie tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten realiseren². Initiatieven zijn er volop. Denk aan energiehub's op bedrijventerreinen, zon – en windenergie op land, collectieve warmtenetten, energiedelen en -opslag en de combinatie van elektriciteit en warmte in wijkgericht maatwerk. Zonder dit soort maatregelen op het lokale niveau zullen de kosten van netverzwaring oplopen tot 195 miljard euro³, vallen collectieve energie-initiatieven van bedrijven en burgers stil, zal de uitrol van elektrische mobiliteit vertragen en komt klimaatrechtvaardigheid verder onder druk.

¹ Bouwstenen voor bestaanszekerheid, signalenrapport Nationaal Klimaat Platform, juni 2024.

² Basis in balans, signalenrapport Nationaal Klimaat Platform, november 2023

³ Schakelen naar de toekomst, Interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) bekostiging elektriciteitsinfrastructuur, maart 2025

Weerbare industrie

Veel landen, binnen en buiten Europa, grijpen nu de energietransitie aan om hun concurrentiepositie te versterken en minder afhankelijk te worden van onbetrouwbare regimes. Zij bieden hun bedrijven grote kansen om binnen hun landsgrenzen schone energie- en duurzame industriële productie te realiseren. Het tempo ligt hoog. In Europa werd in 2023 ruim 30% van de economische groei gerealiseerd door investeringen in de energietransitie⁴. Landen om ons heen investeren stevig in de duurzame economie. Ze maken scherpe keuzes om concurrerend te blijven, voor banen en strategische autonomie in energie, voedsel, chemie, staal, vitale grondstoffen e.d. Dat is niet zonder gevolgen voor Nederland. Zonder consistent en toereikend beleid blijft onze energievoorziening grotendeels afhankelijk van andere landen⁵.

Het Pakket voor Groene Groei bevat maatregelen gericht op lastenverlichting voor energie-intensieve bedrijven. Daarbij gaat het onder meer om verlenging van de Subsidieregeling Indirecte Kostencompensatie (IKC-ETS) met drie jaar, het dempen van de stijging in nettarieven en een verlichting van de CO₂-heffing. Deze maatregelen bieden lastenverlichting op de korte termijn.

Met het oog op de langere termijn wil het kabinet investeren in de infrastructuur voor CCS, onder meer via realisatie van het project Aramis en een kapitaalstorting bij EBN. Verder wordt een budget van bijna 3 miljard euro beschikbaar gesteld voor de productie en industriële toepassing van waterstof. Dit soort investeringen in de infrastructuur voor waterstof, CCS, stroom en warmte, kunnen op termijn bijdragen aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat. Er is echter meer nodig om in ons land substantiële investeringen in schone energie- en industriële productie uit te lokken en het verdienvermogen van het Nederlandse bedrijfsleven te versterken. Het rapport van Mario Draghi⁶ bepleit in dit verband een heroriëntatie van het Europese industriebeleid op digitalisering, decarbonisatie en strategische autonomie en onderstreept het belang van innovatie om welvaart en welzijn op peil te houden en te doen groeien. Een vertaling van dit rapport naar het beleidsterrein Klimaat en Groene Groei is wenselijk om meer richting en samenhang te geven aan investeringen in een duurzame en weerbare economie in ons land.

Bestaanszekerheid in buurten en wijken

Burgers en ondernemers kampen met stijgende energieprijzen. De torenhoge gasprijzen, met name in het voorjaar van 2022, spoorden velen aan sneller werk te maken van energiebesparing en verduurzaming. Met verruimde besparingsprogramma's, het prijsplafond en onder meer de energietoeslag sprong de overheid bij. Maar tijdelijke maatregelen zijn ontoereikend voor een structureel vraagstuk. Ook al zijn de gasprijzen weer gedaald, voor velen is de onzekerheid over de maandelijkse energierekening gebleven. Investeren in verduurzaming is de beste manier deze bron van bestaansonzekerheid structureel aan te pakken.

Het Pakket voor Groene Groei bevat maatregelen om energie betaalbaar te houden voor huishoudens en kleine ondernemingen. Dat de nood hoog is blijkt wel uit het feit dat het Tijdelijk Noodfonds Energie dit jaar na één week en 210.000 aanvragen is gesloten. Om de kosten voor de energierekening te dempen reserveert het kabinet

⁴ [Clean energy is boosting economic growth – Analysis - IEA](#)

⁵ Pleidooi maatschappelijke alliantie inzake groene groei en brede welvaart, februari 2025

⁶ The future of European competitiveness, Mario Draghi, september 2024

voor de komende drie jaar 200 miljoen euro per jaar voor een extra heffingskorting op de energiebelasting. Deze maatregel is tijdelijk en komt ten goede aan iedereen, ook aan huishoudens die het niet nodig hebben. Een meer gerichte inzet van deze middelen zou de energierekening van een groot aantal kwetsbare huishoudens permanent kunnen verlagen. Dat is extra relevant nu door het bevroren van huren van woningcorporaties in 2026 de nieuwbouw van 90.000 huurwoningen of de isolatie van 750.000 bestaande woningen niet doorgaan.

Daadkracht in de uitvoering

De energie- en klimaattransitie is in een uitvoeringsfase terecht gekomen. Daarbij doen zich kansen en knelpunten voor die vragen om bijsturing van de maatregelen en daadkracht in de uitvoering. Dat kan betekenen dat sommige maatregelen worden bijgesteld of afgeschaft en door een beter alternatief worden vervangen.

In het Pakket voor Groene Groei ontbreekt helaas een alternatief voor de eerder afgeschafte salderingsregeling waarmee zonnepanelen aantrekkelijk blijven voor burgers en ondernemers. Hetzelfde geldt voor de installatieplicht van de hybride warmtepomp, die niet wordt ingevoerd. Zonder alternatief blijft een effectieve stimulans voor warmtepompen achterwege, met blijvende consequenties voor bedrijven die zich hebben voorbereid op groei in deze markt. Ook lijkt het perspectief voor windenergie en zonneparken op land gaandeweg te verdwijnen, tot frustratie van vrijwilligers en lokale overheden die er al vele jaren tijd en geld hebben geïnvesteerd.

Burgers en ondernemers hechten aan duidelijkheid, willen perspectief en verwachten van de overheid werkbare oplossingen voor structurele problemen. Dit geldt in het bijzonder voor de vele burgers en ondernemers die hun krachten bundelen in lokale initiatieven. Er zijn talloze voorbeelden: lokale acties om mensen te helpen met energiebesparing, amateursportclubs die hun clubhuis verduurzamen⁷, initiatieven om op bedrijventerreinen duurzame energie op te wekken en de opbrengst daarvan ook met omwonenden te delen, en zo voorts. Al deze initiatieven tonen de daadkracht in onze samenleving. Burgers en ondernemers zijn in staat om samen in buurt, wijk, regio en op bedrijventerreinen met elkaar te bouwen aan bestaanszekerheid. Dat gaat echter niet vanzelf. Initiatiefnemers worstelen vaak met belemmerende regels en praktijken en meer structurele ondersteuning is gewenst⁸. Er bereiken ons echter signalen dat in de voorjaarsnota op het VRO-budget voor de Participatiecoalitie⁹ een korting van 70% (circa 6 miljoen euro) is doorgevoerd. Deze coalitie ondersteunt sinds 2019 bewoners en gemeenten bij gezamenlijke energie initiatieven op lokaal en regionaal niveau. Maatschappelijke daadkracht krijgt nog niet de steun en erkenning die het verdient.

⁷ Amateursport fit voor de toekomst. Optiedocument Versnelling Routekaart Verduurzaming Sport. Nationaal Klimaat Platform, juni 2024

⁸ Lokale daadkracht versterkt. Voorstel voor een nationaal programma Maatschappelijk Initiatief. Nationaal Klimaat Platform, mei 2024

⁹ In de Participatiecoalitie werken de klimaatstichting HIER, de Natuur en Milieufederaties, Energie Samen, Buurkracht en LSA Bewoners samen.

Tot slot

Te vaak wordt verduurzaming nog gezien als een belemmering voor welvaart, bestaanszekerheid en autonomie. Het tegendeel is waar. Investeren in duurzaamheid van de energietransitie is de beste manier om bestaanszekerheid en weerbaarheid structureel te versterken, onze autonomie op energiegebied te vergroten en het duurzaam verdienvermogen van de Nederlandse economie te versterken. Daarbij past een Pakket voor Groene Groei dat burgers en ondernemers meer zekerheid biedt, met een helder toekomstperspectief en met structurele oplossingen voor structurele problemen. Met koersvast beleid en ruimte voor maatschappelijk initiatief wordt de klimaat- en energietransitie een project dat velen samen dragen.